

kendisinden kıdemli Rumeli pâyesinde olan beylerbeyiler dışındaki bütün beylerbeyilerden ve kazaskerlerden önce geleceği, bu pâye ile Dîvân-ı Hümâyûn'a vezirlerle birlikte girip çıkacağı kaydedilir. Eğer beylerbeyilik pâyesi yoksa kendisine "nişancı bey" denir, divana diğer ümerâ gibi girer, ancak teşrifatta taht kadılarından önce gelir, diğer divan hâcegânı gibi mücevveze ve soft üst ile lokmalık kutnî ve iç kaftanı giyerdi (a.g.e., s. 219).

Nişancılar vezirlik rütbesi almamışlarsa arz günleri padişahın huzuruna giremez, sadece göreve tayin edildikleri zaman huzura girip padişaha şükranlarını sunabilirlerdi. Nişancıların çocukları beylerbeyilerin çocukları gibi 45 akçe ile müteferrika olurdu (Fâtih Sultan Mehmed, s. 12). Dîvân-ı Hümâyûn'da yemek yenildiğinde nişancı ilk dönemlerde vezirlerin, daha sonraları sadrazamın sofrasında yer alırdı. Bayramlarda huzura girip el öpen devlet ricâli arasındaydı.

Hemen hemen bütün resmî devlet merasimlerine katılan nişancılar mevlid, sancak ihracı, ramazan iftarları, hânedan mensupları cenazesi ve bayramlaşmalar gibi törenlerde yer alırdı. Nişancı, defterdar ve defter eminiyle birlikte selimî ve erkân kürk, kadife şalvar, çerkesî filar ve abâyî giyip "divan rahtı" adı verilen gümüslü eyer takımlı atıyla merasimlere katılırdı (BA, BEO, *Sadâret Defterleri*, nr. 346, s. 28; nr. 347, s. 17). Sadrazam tayinleri sırasında yapılan merasimlere de iştirak eder, defterdar, defter emini, şehremini, başmuhasebeci gibi memurlarla birlikte ona da hil'at (hil'at-i sâde) verilirdi (Uzunçarşılı, *Merkez-Bahriye*, s. 124).

Nişancıların gelirleri arasında tasarruf ettikleri haslar önde gelirdi. XVI. yüzyıl başlarında nişancıların vazifelerine karşılık tasarruf ettikleri haslarının kıymeti 180.000 akçeydi. Celâlzâde Mustafa ilk defa nişancı tayin edildiğinde kendisine 180.000 akçelik has bağlanmış, fakat liyakatinden dolayı daha önce görülmemiş şekilde tasarrufundaki hassın değeri 300.000 akçeye çıkarılmıştı. Tevkîî Abdurrahman Paşa Kanunnâmesi'nde nişancı haslarınının 400.000 akçeden fazla olacağını zikredilmesinden anlaşılacağı üzere bu hasların kıymeti zamanla artmıştır. Nişancıların, has gelirlerine ilâveten Eflak ve Boğdan voyvodalıkları ile Erdel krallığı tayini esnasında bu tevcihatten muayyen tahsisatları vardı. Ayrıca kendi dairelerinde tahrir edilen evraktan alınan resmî harçlardan hisseleri mevcuttu (a.g.e., s. 220-221).

Et, ekmekek, hayvanları için ot ve arpa ile odun, kar ve buz gibi ihtiyaçları devlet tarafından karşılanırdı.

Nişancının emrinde Dîvân-ı Hümâyûn kâtipleriyle reisülküttâb çalışırdı. XVII. yüzyılın ortalarından itibaren Paşa Kapısı (Bâb-ı Âsafî / Bâbâli) tedricî olarak Dîvân-ı Hümâyûn'un yerine devlet işlerinin halinde yeni bir idare merkezi haline gelince Dîvân-ı Hümâyûn bünyesinde faaliyet gösteren bazı bürokratik kadrolar Bâb-ı Âsafî'ye aktarıldı. Bâbâli bünyesindeki reisülküttâb, sadâret kethüdâsı ve beylikçi gibi vazifeliler en önemli bürokratlar haline geldi. Reisülküttâblık nişancının yerine bürokrasinin âmiri oldu. Bu tarihlerden itibaren nişancılık, bir iktidar kaynağı olmaktan ziyade kadim bir makam olması dolayısıyla devlet teşkilâtındaki nüfuzunu ve teşrifattaki yerini korumuş, ilgasına kadar nişancılar Dîvân-ı Hümâyûn'un aslî üyesi olarak kalmış, reisülküttâblar merkezi bürokrasinin fiilî âmiri haline gelmelerine rağmen teşrifatta onun altında tutulmuştur. Defterhâne-i Âmire'nin âmiri olan defter emini daha önce emri altında olduğu nişancı ile zamanla eşit hale gelmiş ve onun işlerinin bir kısmını devralmıştır. 1836'da nişancılığın kaldırılmasından sonra tuğra çekme işleri defter eminine verilmiştir. Önemli işlere dair fermanların üzerine Bâbâli, diğerlerine defter emini tarafından tayin edilen tuğraçekşer tuğra çekmeye başlamıştır (a.g.e., s. 227). Nişancılığın 1836'da tamamen kaldırılıp kaldırılmadığı veya üzerinden sadece tuğra ile ilgili işlerin mi alındığı açıkça belli değildir. Bu tarihlerden 1908'e kadar tahrir defterlerindeki tashihlerin yine "tevkîî" imzasıyla nişancılar tarafından yapıldığı görülmektedir. Bu durum, nişancılığın imparatorluğun son zamanlarına kadar mevcudiyetini koruduğunu göstermektedir (TK, TD, nr. 39, vr. 119^b; nr. 99, vr. 145^b; nr. 102, vr. 67^b; nr. 340, vr. 3^a). Amasyalı Hüseyin Hüsâmeddin'in nişancı biyografilerini ihtiva eden *Nişancılar Durağı ve Osmanlı Meşâhiri* adlı bir eseri vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, A. RSK, nr. 1484, s. 63, 116; nr. 1497, s. 8; BA, Cevdet-Dahiliye, nr. 14927; BA, A. DFE, dosya nr. I/95; BA, A. NŞT, nr. 804, s. 6, 12; BA, *Tahvil Defterleri*, nr. 13, s. 4-57; nr. 22, s. 136, 140-141; BA, KK, nr. 217, s. 185; nr. 257, s. 84; nr. 673, s. 5; nr. 1767, vr. 10^b, 11^a, 12^b, 33^b; nr. 1863, s. 111, 134, 208; nr. 1902, s. 270; BA, BEO, *Sadâret Defterleri*, nr. 346, s. 28; nr. 347, s. 17; TK, TD, nr. 29, vr. 24^a; nr. 39, vr. 119^b; nr. 99, vr. 145^b; nr. 102, vr. 67^b; nr. 212, vr. 76^b; nr. 215, vr. 43^a; nr. 315, vr. 16^a, 19^a; nr. 334, vr. 23^b; nr. 340, vr. 3^a, 9^a; nr. 345, vr. 12^a; nr. 355, vr. 45^a; nr. 365, vr. 5^a; nr. 368, vr. 2^b; *Buyuruldu Mec-*

muası, TTK Ktp., nr. Y. 70, vr. 6^a, 69^b-70^a; Fâtih Sultan Mehmed, *Kanunnâme-i Âli Osman* (haz. Abdülkadir Özcan), İstanbul 2003, s. 6-9, 12, 16; II. Bâyezîd Dönemine Ait 906/1501 Tarihli *Ahkâm Defteri* (haz. Feridun Emecen – İlhan Şahin), İstanbul 1994, tür.yer.; Feridun Bey, *Münşeât*, I, 9, 10; Lutfi Paşa, *Âsafnâme* (nşr. Mübahat S. Küçüköğlü, Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan içinde), İstanbul 1991, s. 76, 84; Tevkîî Abdurrahman Paşa, *Kanunnâme (MTM, I/3 [1331] içinde)*, s. 515-516; Abdullah b. İbrâhîm, *Vakâât-ı Rûzmerre*, TSMK, Revan Köşkü, nr. 1223, I, vr. 215^b; Hezârfen Hüseyin Efendi, *Telhisü'l-beğân fî Kavânin-i Âli Osmân* (haz. Sevim İlğürel), Ankara 1998, tür.yer.; *Münşeât Mecmuası*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3363, vr. 15^{a-b}, 28^a; Âkîf Mehmed, *Târîh-i Cülûs-ı Sultan Mustafa-yı Sâlis*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2108, vr. 46^{a-b}, 48^b, 58^a, 83^b-84^a, 146^b, 149^{a-b}, 174^b, 177^{a-b}, 202^b, 268^b; Ahmed b. Mahmûd, *Târîh*, Berlin Preussische Staatsbibliothek, Orientalische Abteilung, nr. 1209, vr. 295^b-296^a, 315^a, 341^b; Mustafa Nûri Paşa, *Netâiyicü'l-vukûât* (nşr. Mehmed Gâlib Bey), İstanbul 1327, II, 90; Hüseyin Hüsâmeddin, *Nişancılar Durağı*, İSAM Ktp., nr. 12898; Uzunçarşılı, *Medhal*, s. 97, 117, 365-366; a.m.f., *Merkez-Bahriye*, tür.yer.; Spuler, *İran Moğolları*, s. 365; Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri*, İstanbul 1990, II, 112-114; J. Matuz, *Das Kanzleiwesen Sultan Süleymâns des Prâchtigen*, Wiesbaden 1974, tür.yer.; Feridun M. Emecen, "Seferle Götürülen Defterlerin Defteri", Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan, İstanbul 1991, s. 241-268; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, İstanbul 1994, s. 29-50; C. H. Fleischer, *Tarihçi Mustafa Âli: Bir Osmanlı Aydın ve Bürokratı* (trc. Ayla Ortaç), İstanbul 1996, s. 96-98, 182-183, 201, 222, 225, 228, 236-237; Erhan Afyoncu, *Osmanlı Devlet Teşkilâtında Defterhâne-i Âmire (XVI-XVIII. Yüzyıllar)* (doktora tezi, 1997), MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, tür.yer.; Filiz Karaca, *Tanzimat Dönemi ve Sonrasında Osmanlı Şerîfat Müessesesi* (doktora tezi, 1997), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 19-30; Recep Ahşhalı, *Osmanlı Devlet Teşkilâtında Reisülküttâblık (XVIII. Yüzyıl)*, İstanbul 2001, tür.yer.; İ. Hakkı Aksoy, "Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Menşeu'l-inşâ'sı", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, sy. 19, Niğde 2006, s. 185-209; M. Tayyib Gökbiğün, "Nişancı", *İA*, IX, 299-302; Halil İnalçık, "Reisülküttâb", a.e., IX, 672; Nejat Göyünç, "Tevkîî", a.e., XII/1, s. 217-219; Mustafa Sabri Küçükşacı, "Kâtip", *DİA*, XXV, 50.



ERHAN AFYONCU

NİŞANCI MEHMED PAŞA KÜLLİYESİ

İstanbul'da
XVI. yüzyılın ikinci yarısında
inşa edilen külliye.

Fatih'te Nişanca caddesi üzerinde yer alan ve bânisine nisbetle Nişancı, Nişancı Paşa, Cedîd Nişancı Mehmed Paşa, Boyalı Mehmed Paşa gibi adlarla da anılan külliye cami, türbe, iki medrese, sebîl ve hazîreden ibaretken bunlara daha sonra bir



Nişancı Mehmed Paşa Camii'nin içinden bir görünüşü

zâviye / tekke ilâve edilmiştir. Medreselerle tekkesi günümüze ulaşmamıştır. Yapıyı III. Murad devri kubbe vezirlerinden Mehmed Paşa (ö. 1003/1594) son iki nişanlılığı arasında ikinci vezir iken yaptırmıştır.

Cami. Kapısı üzerindeki kitâbesine göre 992 (1584) yılında inşasına başlanarak 997'de (1589) tamamlanmıştır. Mimar Sinan'ın eserlerini bildiren *Tezkiretü'l-bün-yân* ve *Tezkiretü'l-ebniye*'de yer almakla birlikte *Tuhfetü'l-mî'mârîn*'de ona ait gösterilmektedir. Ayrıca Evliya Çelebi, Sinan yapısı olduğundan bahisle, "Selâtin camileri kadar mükellef ve mükemmel bir camidir" demektedir. Mimar Sinan 996'da (1588) ölmüş, cami ise ertesi yıl bitirilmiştir. Kaynaklarda genellikle Sinan tarafından başlanıp kalfalarından biri tarafından tamamlandığı belirtilen eser Aptullah Kur'an'a göre Dâvud Ağa'nındır. Sinan'ın son zamanlarına rastlayan camiyi onun üslûbunu devam ettiren Dâvud Ağa'nın tamamlamış olması en güçlü ihtimaldir.

Klasik Osmanlı mimari üslûbunun en güzel örneklerinden biri olan camide sekizgen şema değişik bir şekilde uygulanmıştır. Merkezî mekân dört yönde açılarak klasik dörtgen kalıp genişletilmiştir. Mekân bütünlüğü Sinan'da daha önce rastlanmayan bir şekilde sağlanmış ve tabhanelerdeki gibi yan odalar da yeniden dev-

reye girmiştir. Sinan'ın son dönem camilerinde uyguladığı görülen mihrabın dışarı taşırılması, burada sadece kible çıkıntısı ile sınırlı kalmayıp yan sahınlara tekabül eden açıklıkta bir basamak daha geri çekilip kademelendirilmek suretiyle denenmiştir.

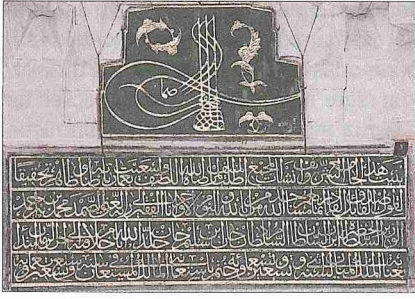
Son cemaat yerine açılan cümle kapısının her iki yanında yer alan kitâbelerde caminin, III. Mustafa zamanında Mehmed Paşa'nın torunu Şükrullah Efendi tarafından 1180 (1766-67) yılında, II. Mahmud zamanında da Şeyhülislâm Mekkîzâde Mustafa Âsım Efendi tarafından 1835'te esaslı onarımdan geçtiği yazılıdır. İlk onarım Fâtih Camii'nin yıkılmasına sebep olan 1766 depreminin camide az hasara sebep olduğunu veya daha önceden başlanılan tamirin bu tarihte bitirildiğini gösterebilir. 1958 yıllarında Vakıflar İdaresi ve son yıllarda halkın desteğiyle yapılan tamirlerle yapı özgün mimarisini günümüze kadar korumuştur.

Revaklı avlu duvarı taş tuğla, diğer kısımları tamamen kesme taştan inşa edilen caminin iki yan kapıdan girilen avlunun ana cadde üzerinde bir dış kapısı daha vardır. Kuzeydoğu köşesi yol genişletme sebebiyle kesilen avluyu üç yönden kuşatan revaklar kubbelerle örtülmüştür. Avludaki kurşun kaplı piramidal külâhlı sekizgen şadırvanda herhangi bir süsleme kalmadığı için bunu tarihlendirmek zordur. Beş birimden meydana gelen son cemaat revakının orta gözü aynalı tonoz, diğerleri kubbe ile örtülmüştür. Üzerinde inşa tarihini veren dört satırlık kitâbenin yer aldığı cümle kapısı mukarnalıdır. Yine burada mihrap nişleri ve harime geçişleri olmayan, erken devir mimarisini hatırlatan tabhâne kapıları vardır. Sağdaki mihrabın üstünde mescid inşası, soldakinde ise namazla ilgili hadisler yazılıdır. Son cemaat

yerinden girilen, içinde bir kuyu ile altında bir mahzenin bulunduğu soldaki tabhâne odası bugün depo olarak kullanılırken diğer oda caminin içinden geçilen bir çalışma mekânı şeklinde düzenlenmiştir.

Cami, ortada sekiz ayak üzerine oturan merkezî kubbenin dört yönde daha büyük ve derin, dört köşede daha küçük tutulmuş yarım kubbelerle desteklenmesiyle oluşan bir örtü sistemine sahiptir. Taşıyıcılarla sınırlanan mekân içte tamamen, dışta ise kible yönünde iki köşedeki kademeli düzeniyle belli olmaktadır. İçte yanlardaki yarım kubbe ile örtülü birimleri zemin katta iki açıklıklı bir revakla orta hacimden ayırmak ve mermer şebekeli galeileri bunların üzerinde dolaştırmak yapıya özgü bir uygulamadır. Kasnağı bol pencereli kubbe etrafında dördü büyük, dördü daha küçük sekiz yarım kubbe ile yapıya genişlik verilmiş ve kubbenin derinliği arttırılmıştır. Ana kubbeye pandantiflerle, köşelerdeki kubbelere mukarnalı pandantiflerle, dört yöndeki yarım kubbelere istiridye tromplarla geçilmiştir. Büyük yarım kubbelerin içinde beşer, küçüklerde ise üçer pencere vardır. Üç sıra pencerelerle aydınlanan camide zemin kattakiler dikdörtgen, üstteki iki sıralı pencereler biri büyük, diğeri daha küçük olmak üzere sivri kemerli ve revzenlidir. Kible tarafındaki alçı pencereler renkli camlarla donatılmıştır. Kubbe içi pencere üstleri palmet ve rûmî motifli kalem işleri ve her kubbenin göbeği yazı ile süslenmiştir. Zemin kat pencerelerinin alınlıklarında yazılı esmâ-i hüsnâ bütün camiyi dolanarak son cemaat yerindeki dış pencerelerde son bulmaktadır. Ahşap pencere kanatları harap olduğundan bir kısmı depolara kaldırılmıştır. İznik çinçiliğinin parlak bir devrinde yapılmasına ve aynı döneme ait başka yapılarda zengin çini süslemeler kullanılmasına rağmen burada hiç çini kullanılmamış ol-

Nişancı
Mehmed
Paşa Camii -
Fâtih /
İstanbul



Nişancı Mehmed Paşa Camii'nin inşa kitâbesi

ması şaşırtıcıdır. Mermer mihrapla geometrik şebekeli, külâhının altın kabartma yıldızlarla süslediği zarif minber devrin eseridir. Üzerindeki mihrap âyetinin palmetlerle taçlandırıldığı mukarnaslarla süslü mihrabın köşelerine renkli mermerden birer kum saati yerleştirilmiştir. Kible duvarının her iki köşesinde, yanlarındaki pencere boşluğu ve duvar içinden geçen taş merdivenlerle çıkılan vaaz kürsüleri somaki mermerden inşa edilmiştir. Caminin sarkıtlı mukarnaslı tek şerefeli minaresi kuzeybatıda yapı kitlesi içine yerleştirilmiş, kuzeydoğuda bunun simetriğine mahfil merdiveni yapılmıştır.

Medrese. *Hadîkatü'l-cevâmi'*de külliye'nin tahtanı ve fevkanî iki medresesinin olduğu, yanındaki hankahın vakfın gelirleriyle paşanın vasiyeti üzerine yaptırıldığı ve şadırvan avlusunda bir kuyunun bulunduğu yazılıdır. Kuyu bugün son cemaat yerinin önünde hâlâ durmaktadır. Günümüzde mevcut olmayan medresenin caminin batı tarafındaki boş arazide yer aldığı tahmin edilebilir. 1001 (1592-93) yılında tamamlanıp öğretime başlayan medreselerin her ikisinde de birer kişilik on dokuz odası bulunduğu kaydedilmiştir. Yine *Hadîka*'da medreselerin 1835'te Mekkiâzâde Mustafa Âsım Efendi'nin yaptırdığı cami onarımı sırasında tamir edildiği yazılıdır. Medrese 1847'de vakfın mütevellisi İstanbul kadısı Kevâkibîzâde Mehmed Said Efendi tarafından esaslı bir tamir geçirilmiş, bunu XIX. yüzyılın sonlarında iki tamir daha izlemiştir. Her iki medrese 1914'te artık bütünüyle harap olduğundan kadro dışı bırakılmıştır.

Tekke. İstanbul ve çevresindeki önemli tekke, zâviye ve hankahların bulunduğu yerleri gösteren 1 Muharrem 1199 (14 Ka-

sım 1784) tarihli bir belgede yapı "Nişancı-yı Cedîd Camii derûnunda Bülbülcüzâde Efendi Tekyesi" ifadesiyle yer almıştır. Ne zaman yapıldığı bilinmeyen tekke, Halvetî Abdülâhad Nûri'nin halifesi ve ilk postnişin olan Bülbülcüzâde Şeyh Abdülkerim Fethi Efendi'nin ölüm tarihinden (1106/1694) yola çıkılarak XVII. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilir. *Hadîka*'da 1835'te Mekkiâzâde tarafından zâviyenin de tamir ettirildiği kayıtlıdır. Son şeyhinin ölüm yılı olan 1905'e kadar takip edilebilen tekke muhtemelen bu bölgeyi yok eden yangınlardan birinde ortadan kalkmıştır.

Türbe. Kapısının üzerinde bânisinin yazmış olduğu manzum kitâbeye göre sekizgen planlı ve kubbeli yapıyı Mehmed Paşa sağlığında yaptırmış, 1003'te (1594) ölümü üzerine buraya defnedilmiştir. Caminin kuzeydoğusunda iki avlu kapısı arasına da yer alan türbe tamamen kesme taştandır. Mermerden, baklavalı başlıklı dört sütuna oturan revak kısmında üzeri beyaz-kırmızı taşlardan palmet motifli geçmeli kemerli giriş kapısının iki yanında da birer niş yer almaktadır. Alt kat pencereleri mermer söveli, üst kattakiler petek şebekeli olan türbenin içi oldukça sadedir. Birçok kaynakta iki olarak belirtildiği halde günümüzde türbede sadece paşaya ait ahşap sanduka mevcuttur. Cami ile birlikte inşa edilen, üç pencereden ibaret olan, üzeri açık yazlık sebül türbenin önündeki

avlu duvarındadır. Dış cephesi mermerle kaplı sebülün pencereleri basit demir şebekelidir. Pencerelerin iç kısımlarındaki mermer kurnalar hâlâ mevcuttur. Türbenin güneyinde ve kuzeyinde küçük birer hazîre vardır. Evliya Çelebi hazîrede Nişancı Mehmed Paşa'nın damatları Kınalızâde Fehmi Mehmed Efendi ile Bostanzâde Küçük Mehmed Efendi'nin, Kara Nişancı akrabasından Şah Mehmed Efendi'nin, Kınalızâde Ali Efendi'nin ve Abdullah Abdülkerimzâde'nin gömülü olduğunu bildirir. Ayvansarayî'nin de belirttiği, külliye çevresinde zâviyesi bulunan Keskin Dede'nin kabri türbenin karşısındaki eski mezarlıktadır. Caminin avlu kapısı karşısında bu mezarlığın önünde 1208 (1793-94) tarihli Ebûbekir Ağa Çeşmesi bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, II, 310, 366, 368, 375, 377; Ayvansarayî, *Hadîkatü'l-cevâmi'*, I, 211-212; a.mlf., *Vefeyât-ı Selâtin*, s. 17; *Sicill-i Osmânî*, IV, 131; Halil Edhem [Eldem], *Camileri-miz*, İstanbul 1932, s. 78-79; İzzet Kumbaracılar, *İstanbul Sebilleri*, Ankara 1938, s. 11; Konyalı, *İstanbul Âbideleri*, s. 74-76; Celâl Esad Arseven, *Türk Sanatı Tarihi*, İstanbul, ts. (Maarif Basimevi), I, 353-357; Nâzım Poroy, *İstanbul'da Gömülü Paşalar*, İstanbul 1947, s. 21; Mustafa Cezar, "Osmanlı Devrinde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetler", *Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, İstanbul 1963, I, 352-353; *Tuhfetü'l-mî'mârîn* (nşr. Rifki Melîl Meriç, *Mimar Sinan Hayatı, Eseri I: Mimar Sinan'ın Hayatına, Eserlerine Dair Metinler* içinde), Ankara 1965, s. 26; Cahid Baltacı, *XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İstanbul 1976, s. 175-177; Zakir Şükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Akbatu), s. 62; Aptullah Kuran, *Mimar Sinan*, İstanbul 1986, s. 227-229; G. Goodwin, *A History of Ottoman Architecture*, New York 1987, s. 335-337; a.mlf., *Sinan: Ottoman Architecture and its Values Today*, London 1993, s. 63-64; Ali Samim Ülgen, *Mimar Sinan Yapıları*, Ankara 1989, IV, 188; Fâthî Câmileri ve Diğer Tarihî Eserler (haz. Fatih Müftülügü), İstanbul 1991, s. 183-185; Doğan Kuban, *İstanbul Yazıları* (haz. Gülçin İpek), İstanbul 1998, s. 138-139; a.mlf., "Nişancı Mehmed Paşa Camii", *DBİst.A.*, VI, 85-87; Mübahat S. Kütükoğlu, *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, Ankara 2000, s. 234-236; W. Müller-Wiener, *İstanbul'un Tarihsel Topografyası* (trc. Ülker Sayın), İstanbul 2001, s. 447-449; Ahmet Sacit Açıkgozoğlu, *Osmanlı Camisinde Mihrab Önü Mekanı* (doktora tezi, 2002), MÜ Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, s. 89-92; Gülrü Necipoğlu, *The Age of Sinan: Architectural Culture in the Ottoman Empire*, Princeton 2005, s. 408-415; Muzaffer Erdoğan, "Mimar Davud Ağa'nın Hayatı ve Eserleri", *TM*, XII (1955), s. 188; Selçuk Batur, "Osmanlı Camilerinde Sekizgen Ayak Sistemi", *Anadolu Sanatı Araştırmaları*, I, İstanbul 1968, s. 151-152; Atilla Çetin, "İstanbul'daki Tekke, Zaviye ve Hankahlar Hakkında 1199 (1784) Tarihli Önemli Bir Vesika", *VD*, XIII (1981), s. 585; İ. Günay Paksoy, "Nişancı Mehmed Paşa Türbesi", *DBİst.A.*, VI, 87.



Nişancı Mehmed Paşa Türbesi - Fatih / İstanbul

